

UNESCO Dünya Miras Listelerinin Turizm Arzına Etkisi: Diyarbakır Örneği¹ (The Impact of the UNESCO World Heritage Lists on Tourism Supply: Diyarbakır Case)

*Zehra ÇAĞLAR^a , Mustafa DOĞAN^b

^a Batman University, Institute of Social Science, Batman/Turkey

^b Batman University, School of Tourism and Hotel Management, Batman/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim

Tarihi:30.07.2018

Kabul Tarihi:21.09.2018

Anahtar Kelimeler

Turizm arzı

UNESCO Dünya Miras Listeleri

Diyarbakır surları ve hevsel bahçeleri

Diyarbakır

Türkiye

Keywords

Tourism supply

UNESCO World Heritage Lists

Diyarbakır walls and hevsel gardens

Diyarbakır

Turkey

Öz

2015 yılında Diyarbakır, Surları ve Hevsel Bahçeleri ile Dünya Miras Listesine girmiştir. Kültürel ya da doğal varlıkları Dünya Miras Listelerine kabul edilen destinasyonlarda, turizm açısından önemli değişimler görülebilmektedir. Bu çalışma, UNESCO Dünya Miras Listelerinin turizm arzına etkisini, Diyarbakır özelinde ve yerel paydaşlar üzerinden araştırmıştır. Çalışma nitel bir araştırma olup örnek olay yöntemini kullanmış ve birincil kaynaklardan görüşme tekniği ile veri toplamıştır. Bu bağlamda yerel turizm arzının paydaşları olan Diyarbakır'daki seyahat acentaları, konaklama işletmeleri ve kamu kurumlarının temsilcileriyle görüşülmüştür. Araştırmada UNESCO Dünya Miras Listesine girmek, turizmin yerel unsurları tarafından olumlu algılanmış olsa da Diyarbakır'da yaşanan terör olayları sebebiyle turizm arzı üzerinde olumlu yönde çok etkisi olmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi konusunda yerel paydaşların bilgi ve farkındalığının yeterli düzeyde olmadığı ortaya çıkmıştır. UNESCO Dünya Miras Listesine girdikten sonra kentin turizm arz kaynaklarında önemli bir gelişme olmadığı; ilgili paydaşlar tarafından hali hazırda kentin turizm olanaklarını güçlendirecek düzeyde çalışmaların yürütülmediği görülmüştür. Dünya Miras Listesi'ne girmenin yerelde çok önemsenmediği, gerek tanıtım gerekse pazarlama stratejisi olarak da bundan yeterli düzeyde yararlanılmadığı anlaşılmıştır.

Abstract

In 2015 Diyarbakır entered the World Heritage List with its "Diyarbakır Walls and Hevsel Gardens". The significant changes can be seen in the destinations that are accepted to the World Heritage Lists with cultural or natural assets, in terms of tourism. This study investigated the impact of the UNESCO World Heritage Lists on tourism supply specifically Diyarbakır and through local stakeholders. As a qualitative research, this study used the case study method and collected data from the primary sources by interview technique. In this context, representatives of travel agencies, accommodation businesses, and public institutions in Diyarbakır, which are stakeholders of local tourism, were interviewed. Although the process was perceived positively by the local stakeholders of tourism, it was understood that there was no positive effect on tourism supply due to the terror events in Diyarbakır. On the other hand, it has been revealed that the knowledge and awareness of the local stakeholders about the UNESCO World Heritage List and Diyarbakır are not sufficient. After entering the UNESCO World Heritage List, there is no significant development in the tourism supply sources of the city; it has been observed that the relevant stakeholders have not carried out efficient studies to strengthen the tourism opportunities of the city. It has also been understood that access to the World Heritage List has not been taken into consideration as a promotional and marketing strategy, which is not very important at the local level.

* Sorumlu Yazar.

E-posta: zehracaglar_27@hotmail.com.tr (Z. Çağlar)

Makale Künyesi: Çağlar, Z. ve Doğan, M. (2018). UNESCO Dünya Miras Listelerinin Turizm Arzına Etkisi: Diyarbakır Örneği, Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 6(3), 455-471

DOI: [10.21325/jotags.2018.293](https://doi.org/10.21325/jotags.2018.293)

¹Bu çalışma, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen Zehra Çağlar'ın tezinden uyarlanmıştır.

GİRİŞ

Doğal ve kültürel değerlerin korunup ve tanıtılabilmesi için Birleşmiş Milletler (BM) ve BM'nin bir alt kuruluşu olan Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO-United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) bütün ülkeleri bir çatı altında toplayıp küresel etkinlik ve organizasyon çalışmaları yürüterek önemli bir rol üstlenmiştir. Bu çalışmaların içinde 16.11.1972 tarihli yürürlüğe giren Dünya Doğal ve Kültürel Mirası Koruma Sözleşmesi büyük öneme sahiptir. Söz konusu sözleşmeye göre belirli niteliklere sahip kültür ve doğa varlıkları *Dünya Mirası Listesi* adı altında ilan edilip yayınlanarak *dünya mirası* kabul edilmektedir.

1972 tarihindeki "Dünya Kültür ve Doğal Mirası Koruma Hakkındaki UNESCO meclisinde korumaya değer görülen alanlarla birlikte kültürel miras kavramı konu olmuştur. UNESCO "Miras" kavramını geçmişten gelerek, bugün birlikte yaşanan ve gelecek nesillere aktarılacak olan kalıt-eser şeklinde tanımlamaktadır. Tarihi ve yapılaşmış çevreyi oluşturan anıtlar, mimari değeri olan yapı grupları ve alanlar ise kültürel miras olarak tanımlanmaktadır (UNESCO, 1972). Ülkelerin Dünya Miras Listesine giren varlıklarının sayısı ile kültür ve turizm alanındaki itibarları arasında paralellik olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple ülkeler Dünya Mirası Listesi'ne girebilmek için neredeyse yarışır durumdadırlar (Akpınar, 2007). UNESCO listelerine dahil olmak, yerel ve bölgesel sosyo-ekonomik gelişmenin gerçekleşebileceği, toplumun her kesiminden geniş halk kitlelerinin kültür ve çevre konularında eğitim almalarının sağlanabileceği bir olanak olarak görülmektedir (Okuyucu 2016; Şengür 2010).

UNESCO Dünya Miras Listesinde toplam 1092 destinasyon bulunmaktadır. Bunlardan 845 tanesi kültürel, 209 tanesi doğal ve 38 tanesi ise hem kültürel hem doğal listede yer almaktadır. 37 tanesi ise geçici listede yer almaktadır. 54 tanesi tehlike altında bulunmaktadır (whc.unesco.org). Türkiye'den ise bugüne kadar 18 adet kültürel ve doğal miras varlığı Dünya Miras Listesine alınmıştır. Bu varlıkların 16 tanesi kültürel, 2 tanesi hem doğal hem de kültürel kategorideki listeye dahil edilmiştir (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr>).

Turizm arzı, bir ülke, bölge veya yörenin turistlere sunduğu değerlerin-zenginliklerin bütünü (Ünlüönen vd., 2014:75); turistik ürünü, çekicilik, yararlılık ve kolay elde edilebilirlik gibi faktörlerin bir bileşimi olarak düşünülebilir. Bu açıdan turizm arzı kavramsal çerçevede "Bir ülkenin turizm işletmeleri ve kurumları aracılığıyla ziyaretçilerine sunduğu manevi ve maddi değerlerin tümünü (Olahı ve Timur, 1988:171) kapsar ve sahip olunan kültürel ve doğal miras değerlerine birer ekonomik değer özelliği kazandırır. Bir destinasyonun altyapı, ulaşım olanakları, konaklama işletmeleri ve seyahat işletmeleri ve doğal-kültürel varlıklarının turizm arzını etkileyen unsurlar (Bahar ve Kozak, 2014) olduğu bilinmektedir. UNESCO Dünya Miras Listesi destinasyondaki turizm arzının en önemli unsurlarından biri olan ve turistik çekicilikleri oluşturan kültürel miras değerlerini koruma altına alan; ona değer katan bir etiket olarak düşünülebilir ancak aynı zamanda destinasyondaki tüm turizm arzını da doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen bir faktördür.

Bu çalışma, UNESCO Dünya Kültür Miras Listelerinin turizm arzına etkisini Diyarbakır özelinde yereldeki turizm paydaşları üzerinden incelemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda 2015 yılında UNESCO Dünya Kültür Miras Listesine Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri ile girmeyi başaran Diyarbakır'ın, bu süreçten sonra turizm

olanaklarındaki değişim ve gelişmeler incelenmiştir. Çalışma aynı zamanda yerel turizm paydaşları olan konaklama işletmeleri, seyahat acentaları ve ilgili kamu idaresi temsilcilerinin konu ile ilgili algı ve farkındalıklarını da ölçmüştür.

Literatür

Alanyazın incelemesi temelde, UNESCO dünya miras listesine girmiş olan değerlerin olduğu destinasyonlarda, bunun etkilerini yerel düzeyde araştıran çalışmalara yönelmiştir. Alanyazında, Dünya Miras Listesine giren kültürel ve doğal unsurların olduğu destinasyonlar turizme bir ivme kazandırıp kazandırmadığı, daha genel anlamda turistik gelişme ile ilişkisinin nasıl etkilere sahip olduğuna odaklı çalışmalar analiz edilmiştir. Bu alanda literatürde sınırlı sayıda çalışma olmakla birlikte özellikle Türkiye’de yapılan çalışmaların da yeterli sayıda olmadığı; daha çok UNESCO listeleri ile turizm talebi arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaların olduğu görülmüştür.

Bu çalışmalardan biri, Yenişehirlioğlu ve Kalay (2017) tarafından yürütölmüş ve Dünya’dan ve Türkiye’den miras listesindeki 6 örnek alan seçilmiş; listeye girmeden önceki yıllardaki turist sayıları ile sonraki yıllardaki turist sayıları karşılaştırılmıştır. Çalışma, Dünya Miras Listesine girmenin uzun vadede alana turist sayısı bakımından bir etkisinin olmadığını fakat kısa vadede ziyaretçi sayılarında yukarı doğru pozitif kırılmalara sebep olduğunu tespit etmiştir. Bunu destekleyen bir diğer araştırmada Huang vd. (2012), Macao üzerinden Dünya Mirası Listesinin turizmi teşvik etmedeki etkisini araştırdıkları çalışmada, Dünya Mirası Listesine girmenin kısa vadede turizm talebini arttırıcı bir etkisi olduğunu ama başka önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Düzgün ve Acar (2016), Safranbolu Bölgesinin UNESCO’ya girmesinden sonra her geçen gün ziyaretçi sayısının çoğaldığını ve bilinirliğinin arttığını ifade etmektedir. Ceylan ve Somuncu (2016)’nun çalışmasına göre de UNESCO kültürel miras kenti olması, Safranbolu’ya olan turizm talebini arttırmıştır. Artar (2016); yine Safranbolu’ya ilişkin çalışmasında, UNESCO sayesinde kültürel değerlerin korunarak geleceğe aktarıldığını ve UNESCO sürecinde yapılan çalışmalarda başta yerel yöneticiler olmak üzere sivil halkın da korumaya katılımının sağlandığını altını çizmiştir. Demirçivi (2017), Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Sitleri üzerine yaptığı araştırmada, Dünya Miras Alanındaki turizmin sürdürülebilir olmadığı sonucuna ulaşmış; aynı çalışmada, UNESCO Listesinde olan Göreme Açık Hava Müzesi bağlamında Dünya Mirası varlıklarının, idari yetkililerce bilinirliğinin olmasına rağmen yerel halk tarafından pek bilinmediği de ortaya çıkmıştır.

Şentürk (2012)’ün İsveç ve Almanya’yı inceleyen Dünya Miras Listesi’nde yer almanın katkılarının tartışıldığı tez çalışmasında, listede yer alma konusunda farklı politikalar benimsemiş olmalarına rağmen, her iki ülkenin de Dünya Miras Listesi’nde olan eserlerinin ülkeye olumlu katkısının olduğu ortaya çıkmıştır. Cuccia vd. (2016)’nın çalışmasında, UNESCO Dünya Mirası Listesinin turizm destinasyonlarının rekabet gücünün artırılmasındaki rolü incelenmiş; böyle bir perspektiften, 1995-2010 döneminde İtalyan bölgelerini örnek olay olarak ele alan çalışmada, turizm destinasyonlarının performansı değerlendirildiğinde UNESCO sitelerinin varlığının turizmi olumlu ya da olumsuz etkilemesinin yerel paydaşların çalışmalarına bağlı olduğu tespit edilmiştir. Santa-Cruz ve López-Guzmán (2017) Cordoba şehrine yönelik araştırmada, UNESCO tarafından bir yerin Dünya Mirası Alanı olarak

tanınmanın, tarihi ve sanatsal mirasın koruması ve aynı zamanda bu bölgeye ziyaretleri teşvik edici bir unsur olduğu ve şehrin mirası, tarihi, kültürel köklerinin bilinmesi için yüksek bir motivasyon sağladığı görülmüştür.

Farklı ülkelerde Dünya Miras Listesi üzerinden yapılan araştırmalarda bu listeye dahil olmanın turizme genel olarak, altyapı ve tesisleşme, ekonomik katkı, sürdürülebilirlik, destinasyonun bilinirliğini ve talebi artırma gibi çeşitli açılardan olumlu katkıları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bazı çalışmalarda ise bu katkının kısa sürdüğü; uzun vadede turizme özellikle turist talebini artırması bağlamında pek etkisi olmadığı görülmüştür. Turist açısından bu listelere giren eserleri görmek önemli bir motivasyon ya da seyahat nedeni olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda bu özellikte doğal ve kültürel varlıklara sahip olmanın Dünya Mirası olarak kayıt altına alınmasıyla birlikte ciddi bir korunma, geliştirme ve turizm açısından değerlendirme sürecini izlediği söylenebilir.

Yöntem

Çalışma nitel bir araştırmaya dayanmakta olup örnek olay yöntemini kullanmıştır. Örnek olay yönteminde veri toplama tekniği olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Bir olguyu kendi gerçek ve doğal ortamındaki oluşumuyla izleyerek ya da o olayı yaşamış olanların anlatımıyla bilgi edinerek bir sonuç çıkarmaya örnek olay yöntemi denilmektedir (İslamoğlu, 2011). Bu çalışmada görüşme türleri arasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğine göre daha esnekler. Bu teknikte, önceden sorulmayı planlanan soruları hazırlanır ve araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırılmasını sağlayabilmektedir (Türnüklü, 2000).

Görüşme sırasında kişi, belli soruların yanıtlarını başka soruların içerisinde yanıtlamış ise araştırmacı bu soruları sormayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunması araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylıktır (Türnüklü, 2000). Elde edilen veriler içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır. İçerik analizi farklı disiplinlerde birçok araştırma sorusuna “sistematik” ve “tarafsız” olarak yanıt arayan temel bir araştırma aracıdır (Koçak ve Arun, 2006). Görüşme nitel bir araştırma tekniği olduğu için verilerden açık, objektif, güvenilir sonuçlar çıkarmak amacıyla içerik analizi kullanılmıştır (Altunışık, vd., 2012: 79). Görüşme sırasında yazılı notlar alınarak veriler kaydedilmiştir. Kaydedilen veriler sistematik bir şekilde tablo haline getirilmiştir.

Araştırma sürecinde yerel yöneticilere yöneltilen sorular;

- Sizce Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle Diyarbakır algısında herhangi bir değişiklik oldu mu?
- Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle yerel halk üzerinde bir farkındalık oluştu mu? Sizin yerel halk üzerinde farkındalık oluşması konusunda bir çalışmanız oldu mu ya da gelecekte yapılacak planlarınız var mı?
- Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin etkisiyle bölgeye yapılan yatırımlarda değişiklik oldu mu? Bölgeye yatırım yapıldı mı? Varsa projeler nelerdir?

Konaklama işletmeleri ve seyahat acentalarına yöneltilen sorular;

- UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip misiniz?
- Sızce Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle Diyarbakır algısında herhangi bir değişiklik oldu mu?
- İşletme, UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili müşterileri bilgilendirmeye yönelik bir çalışma (broşür, materyal, web sitesi) yaptı mı?
- Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin etkisiyle bölgeye yapılan yatırımlarda değişiklik oldu mu? Bölgeye yatırım yapıldı mı? Varsa projeler nelerdir?
- Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi sizin için etkin bir pazarlama aracı oldu mu?

Yukarıdaki sorulara ek olarak araştırma sürecinde verilen cevaplardan yola çıkılarak “*Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin listeye alındığını biliyor musunuz?*” sorusu da geliştirilmiş ve ayrıca sorulmuştur. Diyarbakır'daki yerel yöneticiler, seyahat acentaları ve konaklama işletmeleriyle görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden alınan verilere göre turizm işletme belgeli konaklama tesis sayısı toplam 27 olup bunun ikisi kapatılmış, biri de ilçede olduğundan 24 konaklama işletmesi hali hazırda faaldir. Bunların hepsi aranmış, ön görüşme yapılmış ancak 16 tanesinden veri toplanabilmiştir. Diyarbakır'daki Seyahat acentaları ise toplam 107 olup, 106'sı A grubu, biri B grubudur. Bunların 54'ü tur-paket tur düzenleyen üretici seyahat acentası olup bunların 36 tanesinden veri alınabilmiştir. Görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme-mülakat tekniği kullanılmıştır. Veriler Aralık 2017-Şubat 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler seyahat acentalarıyla ortalama 30 dakika, otel yöneticileriyle 40 dakika ve yerel yöneticilerle 45'er dakika sürmüştür.

Yerel yöneticiler bağlamında Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Karacadağ Kalkınma Ajansı ve Sur Belediye Başkanlığı ve Sur Kaymakamlığı ile görüşmeler yapılmıştır. Büyükşehir Belediye Başkanı ve Vali Yardımcısı vekil oldukları, bu nedenle yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve tatmin edici cevaplar veremeyeceklerini düşündükleri için görüşmek istemediklerini beyan etmişlerdir.

Bulgular

Yerel yöneticiler, konaklama ve seyahat acentası işletmecileri ile yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak değerlendirilmiş ve bulgular ortaya çıkarılmıştır.

Seyahat Acentaları

Diyarbakır'da bulunan seyahat acentalarının toplamı 107 olup, 106 tanesi A grubu, 1 tanesi ise B grubudur. Seyahat acentalarının tur-paket tur düzenleyen 54 tanesi ile görüşme talebinde bulunulmuş ancak 36 tanesinden veri alınabilmiştir. Bu acentaların listesi aşağıdaki Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Görüşme Yapılan Seyahat Acentaları Listesi

Acenta Adı	Grubu	Acenta Adı	Grubu	Acenta Adı	Grubu
1 nolu S.A.	A	13 nolu S.A.	A	25 nolu S.A.	A
2 nolu S.A.	A	14 nolu S.A.	A	26 nolu S.A.	A
3 nolu S.A.	A	15 nolu S.A.	A	27 nolu S.A.	A
4 nolu S.A.	A	16 nolu S.A.	A	28 nolu S.A.	A
5 nolu S.A.	A	17 nolu S.A.	A	29 nolu S.A.	A
6 nolu S.A.	A	18 nolu S.A.	A	30 nolu S.A.	A
7 nolu S.A.	A	19 nolu S.A.	A	31 nolu S.A.	A
8 nolu S.A.	A	20 nolu S.A.	A	32 nolu S.A.	A
9 nolu S.A.	A	21 nolu S.A.	A	33 nolu S.A.	A
10 nolu S.A.	A	22 nolu S.A.	A	34 nolu S.A.	A
11 nolu S.A.	A	23 nolu S.A.	A	35 nolu S.A.	A
12 nolu S.A.	A	24 nolu S.A.	A	36 nolu S.A.	A

Seyahat acentalarından elde edilen veriler değerlendirilmiş ve sistematik hale getirilerek Tablo 2’de özet halinde sunulmuştur.

Tablo 2: Seyahat Acentaları ile Yapılan Görüşmelerin Sonuçları

A C E N T A	UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip misiniz?	Diyarbakır S. ve Hevsel B. UNESCO Dünya Miras Listesine girdiğini biliyor muydunuz?	Sizce Diyarbakır S. ve Hevsel B. UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle Diyarbakır algısında herhangi bir değişiklik oldu mu?	İşletme, UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili müşterileri bilgilendirmeye yönelik bir çalışma (broşür, materyal, web sitesi) yaptı mı?	Diyarbakır S. ve Hevsel B. UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin etkisiyle bölgeye yapılan yatırımlarda değişiklik oldu mu? Bölgeye yatırım yapıldı mı? Varsa projeler nelerdir?	Diyarbakır S. ve Hevsel B. UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi sizin için etkin bir pazarlama aracı oldu mu?
1	KE	E	E	E	H	H
2	H	E	H	H	H	H
3	E!	E	H	H	H	H
4	E!	E	H	H	H	H
5	E	E	H	H	H	H
6	E	E	H	H	H	H
7	H	H	H	H	H	H
8	H	ED	H	H	H	H
9	KE	E	H	H	H	H
10	KE	E	H	H	E	H
11	KE	E	H	H	E	H
12	E	E	H	H	H	H
13	E	E	H	H	E	H
14	E	E	H	H	E	H
15	H	E	H	H	H	H
16	H	H	H	H	H	H
17	E	E	H	H	H	H
18	H	E	H	H	H	H
19	E	E	H	H	E	H
20	H	E	H	H	H	H
21	E	E	H	H	H	E
22	H	H	H	H	H	FY
23	E	E	H	H	H	E
24	H	H	H	H	H	FY
25	H	H	H	H	H	FY
26	H	E	H	H	H	H
27	E	E	H	H	KE	H
28	H	E	E	E	H	H
29	H	E	H	H	H	H
30	KE	E	H	H	H	H

31	E!	E	E	E	H	FY
32	E	E	H	H	H	H
33	E	E	H	H	H	H
34	E	E	H	H	FY	E
35	H	E	H	H	H	H
36	H	H	H	H	FY	FY

Not: “E: Evet, E!: Tutarsız Cevap, H: Hayır’ı, FY: Fikrim Yok, KE:Kısmen Evet, ED: Emin Değil” kelime ve tümcelerini ifade etmektedir.

Toplam 36 seyahat acentasıyla görüşülmüş olup, 15 seyahat acentası (%42’si) UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili bir bilgiye sahip olmadığını dile getirmiştir. 6 seyahat acentası yani görüşme yapılan seyahat acentalarının %17’si, Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine alındığı dahi bilmemektedir.

23 seyahat acentası (%64’ü) Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle Diyarbakır algısında herhangi bir değişiklik olmadığını buna neden olarak da Sur olayları, tanıtım yetersizliği, halkın bilinçsizliğini dile getirmiştir.

28 seyahat acentası (%78’i) UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili müşterileri bilgilendirmeye yönelik hiçbir çalışma (broşür, materyal, web sitesi) yapmadığını dile getirmektedir.

Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin etkisiyle bölgeye yapılan yatırımlarda, 13 seyahat acentası (% 36’sı) hiçbir yatırım yapılmadığını bunu dile getirenlerden bazıları ise sur olayları sebebiyle yatırım yapılmadığını ifade etmektedirler. Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi 28 seyahat acentası (% 78’i) için sur olayları sebebiyle etkin bir pazarlama aracı olmadığını ifade etmişlerdir.

Konaklama İşletmeleri

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden alınan verilere göre turizm işletme belgeli konaklama tesis sayısı toplam 27’dir. Bunların ikisi kapatılmış olup, biri ilçede olduğundan kent merkezinde 24 konaklama işletmesi bulunmaktadır ve bunun 16 tanesinden veri toplanabilmektedir. Bu oteller aşağıdaki Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Görüşme Yapılan Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri Listesi

Konaklama Tesisi Adı	Sınıfı	Konaklama Tesisi Adı	Sınıfı
1 nolu K.T.	4 Yıldızlı	9 nolu K.T.	4 Yıldızlı
2 nolu K.T.	4 Yıldızlı	10 nolu K.T.	3 Yıldızlı
3 nolu K.T.	4 Yıldızlı	11 nolu K.T.	3 Yıldızlı
4 nolu K.T.	4 Yıldızlı	12 nolu K.T.	3 Yıldızlı
5 nolu K.T.	4 Yıldızlı	13 nolu K.T.	3 Yıldızlı
6 nolu K.T.	4 Yıldızlı	14 nolu K.T.	2 Yıldızlı
7 nolu K.T.	4 Yıldızlı	15 nolu K.T.	2 Yıldızlı
8 nolu K.T.	4 Yıldızlı	16 nolu K.T.	2 Yıldızlı

Konaklama Tesislerinden elde edilen veriler değerlendirilmiş ve sistematik hale getirilerek Tablo 4’te özet halinde sunulmuştur.

Tablo 4: Konaklama Tesisleri ile Yapılan Görüşmelerin Sonuçları

O T E L	UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip misiniz?	Diyarbakır S. ve Hevsel B. UNESCO Dünya Miras Listesine girdiğini biliyor muydunuz?	Sizce Diyarbakır S. ve Hevsel B. UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle Diyarbakır algısında herhangi bir değişiklik oldu mu?	İşletme, UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili müşterileri bilgilendirmeye yönelik bir çalışma (broşür, materyal, web sitesi) yaptı mı?	Diyarbakır S. ve Hevsel B. UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin etkisiyle bölgeye yapılan yatırımlarda değişiklik oldu mu? Bölgeye yatırım yapıldı mı? Varsa projeler nelerdir?	Diyarbakır S. ve Hevsel B. UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi sizin için etkin bir pazarlama aracı oldu mu?
1	H	E	FY	H	FY	H
2	E	E	H	H	FY	H
3	E	E	H	H	H	H
4	H	E	FY	E	H	H
5	E	E	H	H	H	H
6	H	H	FY	H	FY	H
7	H	E	FY	H	FY	H
8	KE	E	H	H	H	H
9	H	E	H	H	FY	H
10	H	E	H	H	H	H
11	E	E	E	H	FY	E
12	H	E	H	H	H	H
13	E	E	H	H	FY	H
14	H	E	H	H	H	H
15	E	E	H	H	H	H
16	H	E	H	H	H	H

Not: “E: Evet, H: Hayır”, FY: Fikrim Yok, KE: Kısmen Evet” kelime ve tümcelerini ifade etmektedir.

Görüşme yapılan toplam 16 konaklama işletmelerinden 9 tanesinin (% 56’sının) UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadığı, 7 tanesinin (% 44’ünün) bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte konaklama işletmelerinin 1 tanesi hariç diğer konaklama işletmelerinin, Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girdiğini bildikleri görülmektedir.

Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle 5 konaklama işletmesi (%31) şu an için Sur olayları sebebiyle herhangi bir değişiklik olmadığını ve bu olayların Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri UNESCO Dünya Miras Listesine girmesini gölgelediğini düşünmektedirler.

14 konaklama işletmesi (%87,5) UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili müşterileri bilgilendirmeye yönelik bir çalışma (broşür, materyal, web sitesi) yapmadığını dile getirmiştir.

“Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin etkisiyle bölgeye yapılan yatırımlarda değişiklik oldu mu, Bölgeye yatırım yapıldı mı yapıldı ise projeler nelerdir?” sorusuna 7 konaklama işletmesi (%44’ü) fikrinin olmadığı, 6 konaklama işletmesi (%37,5’i) hiçbir yatırım yapılmadığını dile getirmiştir.

Genel olarak 12 konaklama işletmesi (%75’i) için Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin etkin bir pazarlama aracı olmadığı dile getirilmiştir.

Konaklama işletmesi yöneticilerinin UNESCO Dünya Mirası konusundaki farkındalığı oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Diyarbakır'ın listeye girmesinin henüz şehre yansımadağı, yaşanan bazı terör olayları sebebiyle bu etkinin askıda kaldığı düşünülmektedir. Bunun bir pazarlama ve turistik çekicilik unsuru olarak değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışmanın da yapılmadağı ortaya çıkmaktadır.

Yerel Yöneticiler

Görüşme yapılan yerel yönetim birimleri aşağıda verilmiştir.

1) Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdür Yardımcısı,

2) Karacadağ Kalkınma Ajansı,

3) Sur Belediye Başkanı ve Sur Kaymakamı aynı kişi, bu yüzden ikisini temsil eden bir müdürle görüşme yapılmıştır.

Sizce Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle Diyarbakır algısında herhangi bir değişiklik oldu mu? sorusuna;

Sur Belediyesi/Sur Kaymakamlığı sur olayları sebebiyle algıda herhangi bir değişiklik olmadığını, turistlerin UNESCO Dünya Miras Listesine girmiş olmasını önemsemediğini dile getirmiştir.

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü; Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle yerel halk UNESCO'nun ekonomik bir gelir sağlayacağını, maddi yatırımların artacağını düşünmektedir.

Karacadağ Kalkınma Ajansı; algıda bir değişiklik olduğunu fakat sur olaylarından dolayı o olumlu algının tamamen yıkıldığını ifade etmiştir.

“Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle yerel halk üzerinde bir farkındalık oluştu mu? Sizin yerel halk üzerinde farkındalık oluşması konusunda bir çalışmanız oldu mu ya da gelecekte yapılacak planlarınız var mı?” sorusuna;

Sur Belediyesi/Sur Kaymakamlığı; turizmle ilgili fuarlara katılmak dışında hiçbir şey yapmadıklarını ve farkındalık oluşması için Sur olaylarından dolayı uygun ortamın olmadığını dile getirmişlerdir.

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü; farkındalık oluşması için yazılı ve görsel basında yerel halkı bilgilendirme çalışması yapıldığını ifade etmiştir. Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin denetimi UNESCO tarafından yapıldığı ve iki kurum arasındaki işbirliği arttığı için kurum olarak da farkındalıklarının arttığını dile getirmiştir.

Karacadağ Kalkınma Ajansı; yerel halkı bilgilendirmeye yönelik bir çalışma yapmadıklarını fakat farkındalık oluştuğunu ifade etmiştir.

“Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin etkisiyle bölgeye yapılan yatırımlarda değişiklik oldu mu? Bölgeye yatırım yapıldı mı? Varsa projeler nelerdir?” sorusuna;

Sur Belediyesi/Sur Kaymakamlığı;

Hız. Süleyman Camii eski tarihi yapısına kavuşturuldu. Yatırımlar olduğunu fakat bu yatırımların Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesiyle ilgili olduğunu düşünmemektedir. Sur olaylarından dolayı bölgede yıkılan tarihi evlerin yerine tarihi yapıya uygun evler inşaa edildiğini dile getirmektedir.

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü;

Sur olayları sebebiyle yatırım izni yoktu, bu süreçten yeni çıkıldı ve şu an için yatırım düşünülemez ancak gelecekte bunun önü açılacaktır. Karacadağ Kalkınma Ajansı; önümüzdeki dönemde turizmle ilgili projelere destek verecektir. Diyarbakır ve Şanlıurfa için toplam 9 milyon TL'lik bütçe ayrılmış zincir otellerin sayısı artmıştır. Cemil Paşa Konağı kent müzesine dönüştürülmüştür. 2017 yılında 400 binden fazla turist gelmiş olup 2018 yılında ise 1 milyon turist hedefi vardır.

Tartışma

Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi konusunda, konaklama işletmelerinin seyahat acentalarına oranla konuya daha vakıf olduğu görülmektedir. Konaklama işletmelerinin yöneticileri genel anlamda UNESCO Dünya Miras Listesi hakkında bir bilgiye sahip olmasalar da en azından Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine alınmasıyla ilgili soruya büyük oranda evet cevabı vermiştir. Ancak genel olarak turizm işletmelerinin farkındalık düzeylerinin çok yetersiz olduğu bulgulardan anlaşılmaktadır. Demirçivi (2017)'nin, UNESCO Listesindeki Göreme Açık Hava Müzesi Dünya Mirası Varlıkları üzerine yaptığı çalışmada yerel yöneticilerin farkındalığının yerel halktan daha yüksek olduğu çalışma ile benzer sonuçlara sahiptir. Araştırmada paydaşlar açısından farklılık olsa da yerel yöneticilerin farkındalığının diğer paydaşlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili müşterileri bilgilendirmeye yönelik bir çalışmanın (broşür, materyal, web sitesi) ne seyahat acentaları ne de konaklama işletmeleri tarafından yapılmadığı; UNESCO Dünya Miras Listesine girdikten sonra bununla ilgili hedef pazarlara yönelik bir çalışmanın da yürütülmediği ortaya çıkmıştır. Dünya Miras Listesi'ne girmenin yerelde çok önemsenmediği; gerek tanıtım gerekse pazarlama stratejisi olarak bundan yararlanmanın henüz yeterli düzeyde dikkate alınmadığı görülmektedir. Bu durum turizm işletmelerin farkındalıklarının yetersizliğine paralel olarak UNESCO'nun işlevselliği konusunda da yeterli bilinçte olmadıklarını göstermektedir. Görüşme yapılan seyahat acentaları ve konaklama tesislerinin toplamı 52 olup, 42 tanesi hiçbir çalışma yapmadığını net bir şekilde ifade etmiştir. Konaklama tesisi ve seyahat acentaları için Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi etkin bir pazarlama aracı olmadığı büyük oran ve net biçimde görülmektedir.

Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri'nin Dünya Miras Listesine alınmış olması, yerel işletmeler için etkin bir pazarlama aracı haline gelmemiş; henüz bu yönde bir kullanım gerçekleşmemiştir. Üner vd. (2006)'ne göre; herhangi bir turistik destinasyon için imaj eksikliği kötü bir imaj varlığından daha olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra konaklama işletmeleri, seyahat acentaları ve yerel yöneticiler de dahil olmak üzere yerel paydaşların Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Kültür Miras Listesine

alınmasıyla ilgili yerel halk ve potansiyel turizm pazarlarına yönelik bilgilendirme ve tanıtım amaçlı bir çalışma yapmadığı anlaşılmaktadır. Bunun, kentin turistik tanıtımı ve pazarlanmasındaki katkısına yönelik algı, henüz yeterli düzeyde değildir. Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Kültür Miras Listesine alındığının dahi bilinmemesi, destinasyondaki yerel işletmelerin ve yerel yöneticilerin bu durumu avantaj olarak kullanma ihtimallerini azaltmaktadır.

Cuccia vd. (2016)'nın çalışmasında ortaya çıkan UNESCO'nun turizm gelişimi üzerindeki rolünü yerel paydaşların performansının belirleyeceği yönündeki sonuçlara benzer bir şekilde Diyarbakır için de UNESCO Dünya Mirası Varlıklarının turizmi olumlu yönde etkileyip etkilemeyeceği yerel paydaşların bu yöndeki çabalarına bağlı olarak şekilleneceği değerlendirilebilir. Ancak yerel paydaşların görüşlerinden yola çıkarak Huang vd. (2012) ile Yenişehirli ve Kalay (2017)'in çalışmalarında olduğu gibi UNESCO'nun olumlu etkisinin özellikle turist sayıları üzerinden kısa dönemli olup olmayacağına dair kesin yargılara varmak çok mümkün değildir. Demirçivi (2017)'nin çalışmasındaki benzer biçimde Göreme Açık Hava Müzesi için tüm paydaşları kapsayan bir yönetim planının Diyarbakır için de hali hazırda yapılmadığı ve koordinasyonun oluşturulmadığı görülmektedir. Bu durum, yerel paydaşların sürece dahil edilmesi ve destinasyon yönetiminde koordinasyonun sağlanması anlamındaki eksikliklerin benzer olduğunu kanıtlamaktadır.

Kentteki kültürel varlıkların UNESCO listesine girmesinin turizm arzı ve talebine doğrudan ya da dolaylı etkisi bağlamında özellikle arz yanlı paydaşlar açısından ciddi düzeyde bir değişiklik yaratmadığı bulunmuştur. Bunun temel nedeni olarak Diyarbakır'ın özel olarak geçmişte ve hali hazırda Türkiye'nin terör olaylarıyla algılanan ve dolayısıyla imajının olumsuz yönde etkilediğini bir yer olması düşünülebilir. Bu açıdan Diyarbakır, literatürde değerlendirilen diğer destinasyonlardan belirgin biçimde farklı bir yere oturmaktadır. Bununla birlikte araştırmada ortaya çıkan yerel paydaşların bu konuyla ilgili farkındalıklarının yetersiz oluşu, literatürdeki çalışmalarda da gözlemlenen temel sorunlardan biridir. Bu konuda temelde sorumlu olan yerel idareyi temsil eden kurumların da yeterli düzeyde çalışma yapmadığı görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Diyarbakır bölgede önemli konumu olan, hali hazırdaki kültürel mirasını değerlendirerek turizmde marka kent olabilecek potansiyele sahip bir İl'dir. Ancak sonuçlar göstermektedir ki UNESCO listesine dahil olmakla birlikte turizm olanaklarının gelişmesi, yeni istihdam olanakları sağlanması ve dünyaca tanınırlığının artması beklenen kentte, bu yönde ciddi gelişmeler yaşanmamıştır. Araştırmada Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi konusunda yerel paydaşların bilgi ve farkındalığının yeterli düzeyde olmadığı da ortaya çıkmıştır. UNESCO Dünya Miras Listesine girdikten sonra kentin turizm arz kaynaklarını olumlu yönde etkileyecek önemli bir gelişme olmadığı; ilgili paydaşlar tarafından hali hazırda kentin turizm olanaklarını güçlendirecek yeterli çalışmaların yürütülmediği görülmüştür. Bu durum, Dünya Miras Listesi'ne girmenin yerelde henüz çok önemsenmediği, daha çok seyahat acentaları ve konaklama işletmelerini ilgilendiren yeni ürün oluşturma ve varolan turistik ürünleri güçlendirmeye yönelik tanıtım ve pazarlama stratejilerinin de kullanılmadığı anlaşılmıştır.

Araştırma, ortaya çıkan bu sonuçların temel nedeninin, kentte geçmişte ve yakın dönemde yaşanan terör olaylarının olduğu görülmektedir. Oluşmuş bir imajı değiştirmenin zorluğu konusunda ortak bir görüş hakimdir. Bu nedenle Diyarbakır'ın geçmişten gelen üzerindeki terör olayları kaynaklı negatif güvenlik algısının, kentin turizm imajı üzerinde bir dönem daha etkili olacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte Diyarbakır'ın sahip olduğu özellikle kültürel miras değerlerinin zamanla değerinin daha çok anlaşılacağı ve turistik açıdan değerlendirilme potansiyelinin gelişebileceği de beklenebilir.

Turizmin yerel paydaşlarının UNESCO Dünya Mirası konusundaki farkındalıkları çok düşük düzeydedir. Konaklama işletmeleri ve seyahat acentalarının büyük bir çoğunluğu bu konuda bilgi sahibi değildir. Yerel paydaşlarca, Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Kültür Miras Listesine alınmasıyla Diyarbakır algısında ciddi bir değişiklik olmadığı, üstelik Sur olaylarından dolayı Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Kültür Miras Listesine girmiş olmasının gölgelendiği ve terör kaynaklı olumsuz imaj algısının devam ettiği düşünülmektedir. Bu süreç, beklenen olumlu etkinin görülmesini geciktiren ya da engelleyen Diyarbakır özelinde büyük bir talihsizlik ve hayal kırıklığı olmuştur. Kısa vadede yerel paydaşların olumlu gelişme beklentileri bu nedenle zayıftır.

İlgili paydaşların UNESCO Dünya Miras Listeleri ve konusundaki farkındalıkların, bilginin ve bunu turizme yansıtarak kullanmaya yönelik çalışmaların yetersiz olmasının, yine aynı paydaşların çabalarıyla ortadan kaldırılabileceği açıktır. Bunun yanında aşağıda sıralanan öneriler, bu araştırmadan yola çıkarak özelde Diyarbakır turizmi için yararlı olacağı düşünülen, yapılabilecekler listesidir:

- Farkındalıkların artırılmasına yönelik tüm turizm paydaşları için eğitim çalışmaları yürütülebilir.
- İldeki yerel turizm paydaşları tarafından UNESCO Dünya Miras Listesine yönelik yapılacak çalışmalar için bir koordinasyon birimi kurulabilir.
- Turizm altyapı ve üstyapısının birlikte geliştirilmesine yönelik turizm gelişim planı ve buna bağlı eylem planları oluşturulabilir.
- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü öncülüğünde ilgili kişi ya da kuruluşlardan destek alarak seyahat acentalarına ve konaklama tesislerine, UNESCO Dünya Miras Listesi hakkında ve Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi ve bu yönde yapılacak çalışmalar, dikkat edilmesi gereken konular ile ilgili eğitim verilebilir.
- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yerel halkı Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi ile ilgili bilinçlendirmeye yönelik TV programları, radyo programları yapılabilir, gazete, dergiler ve büyük reklam panolarında yazılar yazılabilir.
- Surlarda restorasyonlar yapılırken surların kendi mimari yapısına uygun Diyarbakır taşlarıyla yenileme yapılması sağlanabilir.

- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi veya Sur Belediyesi tarafından Diyarbakır'a gelen turistleri Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alması ile ilgili, çeşitli reklam alanlarında, havaalanlarında vb. yerlerde tanıtımlar yapılabilir.

- Sadece Diyarbakır'da değil hem İstanbul, Ankara gibi iç turizm pazarlarında hem de Dünyadaki kültür turizmi pazarlarında buna yönelik tanıtımlar yapılabilir. Fuarlara ve uluslararası organizasyonlara katılım denenebilir. Ayrıca uluslararası bir takım festival ve şenlikler de Diyarbakır'da yapılarak kente dikkat çekilebilir.

- Seyahat acentaları ve konaklama işletmelerinin UNSECO Dünya Mirasını dikkate alan yeni turistik ürünler oluşturması ve varolan ürünlerini bu yönde güçlendirmeleri teşvik edilebilir.

Çalışma, UNESCO Dünya Miras Listesine girmenin o destinasyonun turizm arzı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmanın belirli kısıtları bulunmaktadır. Bu bağlamda kapsam olarak sadece Diyarbakır ili ele alınmıştır. Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçelerinin UNESCO listesine girmesinin o kentteki turizm paydaşları tarafından nasıl algılandığı, turizmi nasıl etkilediği çalışılmıştır. Bunların başında araştırma evreninin tamamı ile görüşülememiştir. Görüşülen paydaşlar temel olarak yereldeki konaklama ve seyahat işletmelerinin doğrudan temsilcileri ve yerel idarecilerden oluşmuştur. Kuşkusuz bu kesimler, Diyarbakır turizminin gelişmesi açısından önemli bir misyona sahiptir ancak bundan sonra yapılacak çalışmalarda başta ziyaretçiler ve yerel halk olmak üzere diğer paydaşların da görüşlerinin alınması önemli olacaktır. Ayrıca çalışmanın yürütüldüğü dönemde kentte yakın dönemde yaşanmış terör olaylarının; araştırmanın bulguları ve sonuçları üzerinde de spesifik olarak etkili olduğu yadsınamaz. Diyarbakır'ın Sur ilçesinde yaşanan terör olayları Kasım 2015'te başlayıp, Nisan 2016 da bitmiştir fakat etkisi 1 yıldan uzun süreyle devam etmiştir. Bu sebeple Aralık 2017 tarihinden itibaren toplanmaya başlanan ve Şubat 2018 tarihinde biten veri toplama sürecinin üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Bu faktörün devre dışında olduğu bundan sonra yürütülecek çalışmaların sonuçlarıyla bu çalışmanın sonuçlarının karşılaştırması, bilimsel açıdan yerinde olacaktır. Ayrıca orta vadede yapılacak yeni araştırmalar, çalışmanın da temel amacı konusundaki etkileri gözlemlemek açısından daha verimli sonuçlar verebilir.

KAYNAKÇA

Akpınar, E. (2007). Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi'deki Yeri ve Yeni Bir Aday Önerisi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 9-1*.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Spss Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Artar, M. (2016). Kültürel Miras ve Korumaya UNESCO Çalışmaları İle Yaklaşmak: Amasra Örneği, *İv. Çevre-Tasarım Kongresi, 05-06 Mayıs 2016, Kayseri*.

Bahar, O. ve Kozak, M. (2014). *Turizm Ekonomisi*, 6 Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık

- Ceylan, S. ve Somuncu, M. (2016). Kültür Turizmi Alanlarında Turizmin Çeşitlendirilmesine Eleştirel Bir Bakış: Safranbolu UNESCO Dünya Miras Alanı, Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt:1 No:1
- Cuccia, T., Guccio. C. ve Rizzo, I. (2016); The Effects Of UNESCO World Heritage List İnscription On Tourism Destinations Performance İn Italian Regions, *Economic Modelling*, 53, 494-508.
- Demirçivi, B.M. (2017). Göreme Millî Parkı ve Kapadokya Kayalık Bölgeleri'ne İlişkin UNESCO Raporu Değerlendirmeleri ve Öneriler, *Turizm Akademik Dergisi*, 4 (2), 91-106.
- Düzgün, E. ve Acar, A. (2016). Safranbolu Turizminin Sürdürülebilir Gelişiminde UNESCO'nun Etkileri, II. Ulusal Sürdürülebilir Turizm Kongresi, 28-30 Nisan Adrasan, Antalya.
- Huang, C. H., Tsaur, J.R. ve Yang, C .H. (2012). Does World Heritage List Really İnduce More Tourists Evidence From Macau, *Tourism Management*, 33, (6), 1450-1457.
- İslamoğlu, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Beta Yayıncılık.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, *Selçuk İletişim*, 4, 3. 21-28.
- Okuyucu, S. (2016). Kazdağı Milli Parkı Ve Yakın Çevresinin UNESCO Kriterlerine Göre Jeopark Potansiyelinin Belirlenmesi Ve Eğitim Amaçlı Kullanımı, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Balıkesir.
- Olalı, H. & Timur A. (1988). *Turizm Ekonomisi*, İzmir: Ofis Matbaacılık
- Santa-Cruz, F.G. ve López-Guzmán, T. (2017); Culture, Tourism and World Heritage Sites, *Tourism Management Perspectives*, 24, 111-116.
- Şengür, Ş. (2010). UNESCO Ölçütleri (Kriterleri) Kapsamında Kazdağları'nın Dünya Mirası Olarak Değerlendirilmesi Üzerine Araştırmalar, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Şentürk, A. (2012). UNESCO Dünya Miras Listesinde Yer Almanın, Ülke Kültürel Miras Koruma Politikalarına Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. 24, 543-559.
- UNESCO. (1972), Paris, The Convention Concerning The Protection Of The World Cultural And Natural Heritage, Paris, <http://portal.unesco.org/en>. (15.03.12).
- Üner, Mithat., Evren Güçer. ve Aslı Taşçı. (2006). "Türkiye Turizminde Yükselen Destinasyon Olarak İstanbul Şehrinin İmajı", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 17, Sayı 2, ss. 189-201.
- Ünlüönen, K., Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2014). *Turizm Ekonomisi*, 4. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Yenişehirlioğlu, E., ve Kalay, H.A., (2017). UNESCO Dünya Miras Listesi'nin Kültürel Miras Alanlarındaki Ziyaretçi Sayılarına Etkisi, International Congress On Cultural Heritage And Tourism, <https://www.researchgate.net/publication/322662944>.

İnternet Kaynakları

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html> Erişim Tarihi:20.09.2018.

<https://whc.unesco.org/en/list/> Erişim Tarihi:20.09.2018.

The Impacts of the UNESCO World Heritage Lists on Tourism Supply: Diyarbakır Case

Zehra ÇAĞLAR

Batman Universtiy, Institute of Social Science

Mustafa DOĞAN

Batman Universtiy, School of Tourism and Hotel Management

Extensive Summary

The heritage is recognized that one of the most attractive elements of the tourism. On the other hand, the conservation of the heritage is a big responsibility for all. The United Nations have a significant role in protecting and promoting the natural and cultural heritage of the World. In 1972, the Educational, Scientific and Cultural Organization of the United Nations (UNESCO), decided to gather and list of the cultural and natural richness of the World under "World Heritage List".

The UNESCO has been studying the common heritage of the human in order to register and conserve it carefully for next generations since 1972. It is revealed in some researches that the natural or cultural assets that including to the World Heritage List, generally has a positive contribution. In some studies, underlined that the contribution of the World Heritage List on tourism was quite positive and it supported to the particularly tourist-demand in the first period of the admitting to the UNESCO, on the other hand, in long-term the impact was limited. It is an important motivation or travel reason to see the riches that enter World Heritage Lists in terms of tourists. At the same time, it can be said that having a natural and cultural value that is registered as a World Heritage site, upload a big responsibility to the states for protecting and developing of it for next generations.

It is thought that the countries that are included in the World Heritage List have a competitive advantage in tourism. For this reason, the countries compete to enter with their assets the World Heritage Lists. Involvement in the UNESCO lists is seen as an opportunity for local and regional socio-economic development via tourism.

Purpose: Diyarbakır, is a big city where is located in the southeastern Anatolian region of Turkey, has also significant cultural assets and entered to the World Heritage List with Diyarbakır Walls and Hevsel Gardens in 2015. This study focuses on the impacts of the UNESCO World Heritage List on tourism supply. It investigated to this effect through the local stakeholders and over Diyarbakır Walls and Hevsel Gardens.

Content: The case study is limited with Diyarbakır province and the data was collected by the local stakeholders that including the public administrators, travel agencies and accommodation businesses in Diyarbakır. The field research is aim to explore the relationship between the UNESCO World Heritage List and tourism on a local destination.

Method: The study was a qualitative research and it was designed by the case study method. In the context of the case study method, the interview technique was used as the data collection technique and data were collected from public institutions, travel agencies and hospitality enterprises which are local tourism stakeholders in Diyarbakir via a semi-structured form. Since the interview was a qualitative research technique, content analysis was conducted to obtain clear, objective, reliable results from the data.

Importance: The study is the first to investigate the tourism impact of cultural assets on the UNESCO World Heritage List in the case of Diyarbakir. Findings in the study contribute to the development of the industry both in terms of literature and practical results.

Findings: Although the accepting of the Diyarbakir Walls and Hevsel Gardens to the UNESCO World Heritage List was generally perceived positively by the stakeholders, it was evaluated that tourism could not directly impact positively because of terrorist incidents in Diyarbakir. However, it has become clear that the knowledge and awareness of local stakeholders are not sufficient, especially in planning, marketing, and strategy development, in order to ensure that Diyarbakir Castle and Hevsel Gardens enter the UNESCO World, Heritage List. It is also seen that the tourism businesses such as hotels and travel agents don't consider this element as a marketing and promoting tool.

Result: In the study, considering the city's special structure and tourism opportunities some suggestions have been presented for the destination context in UNESCO World Heritage List. In addition, the proposals have been developed to raise awareness of the local tourism stakeholders that make up the elements of tourism supply. The inadequacy of the relevant stakeholders' awareness of the UNESCO World Heritage List and to use it in tourism is a shortcoming that can be solved with the efforts of the same stakeholders. For this reason, participation, coordination and cooperation, at the local level will be very important for the success of the Diyarbakir in future.

Limits: The stakeholders who were interviewed mainly consisted of direct representatives and administrators of the local tourism. Undoubtedly, these components have an important mission in terms of tourism development in Diyarbakir, but it will be very important to take opinions of the other stakeholders such as local people and tourist for future studies. In addition, the studies to be conducted in the mid-term can give more fruitful results in terms of observing these effects of the main objective of the study. Moreover, the effect of the terrorist incidents in the city during the period of the study was continuing; it can't be denied that the research is specifically effective on the findings and results.